

Udviklingsstrategi 2012

for kommunerne i hovedstadsregionen
og Region Hovedstaden

Rammeaftalen for det specialiserede socialområde og specialundervisningen
Godkendt i kommunalbestyrelserne og regionsrådet oktober 2011

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	2
Indledning – formål og indhold	3
Udviklingsperspektiver for samarbejdet mellem kommunerne	3
Afgrænsning af tilbud	5
Særlige udviklingstemaer i 2012	6
Enkeltmandsprojekter – dyre særforanstaltninger	6
Tilbud til senhjernekedede	7
Udviklingstendenser – behov for regulering af antal pladser	8
Børn og unge	8
Sikrede afdelinger.....	9
Voksne med handicap	9
Voksne sindslidende	10
Misbrug.....	10
Kommunikationscentre	11
Specialundervisning.....	11
Koordinering af lands og landsdelsdækkende tilbud	11
Botilbud med over 100 pladser	12

Indledning – formål og indhold

Kommunerne har med bekendtgørelsen fra marts 2011 overtaget ansvaret for at udarbejde en årlig udviklingsstrategi samt en årlig styringsaftale.

Formålet med udviklingsstrategien er:

- at sikre og styre den faglige udvikling af tilbuddene på tværs af kommunegrænser, så alle kommuner til stadighed er i stand til at tilbyde de rigtige tilbud af høj kvalitet også til små målgrupper og målgrupper med komplicerede problemer.
- at skabe synlighed og gennemsikuelighed om kapacitet, behov for pladser samt takst- og udgiftsudvikling.
- at sikre koordination og udvikling af nye tilbud særligt til små målgrupper og målgrupper med komplicerede problemer, så ekspertise og ressourcer på særlige områder anvendes hensigtsmæssigt.

Udviklingsstrategien skal indeholde:

- Et samlet skøn over behovet for regulering i antallet af tilbud.
- Konsekvenser af udviklingsplaner for botilbud med over 100 pladser. Udviklingsplanen skal udformes af driftsejeren, men planen kan have betydning for det nuværende antal pladser, indholdet i tilbuddet m.v.
- Koordinering af lands- og landsdelstilbud samt sikre afdelinger/botilbud og særlige forpligtigelser vedr. tilbud til Grønland og Færøerne.
- Bilagsoversigt over alle tilbud beliggende i regionen (udtræk fra Tilbudsportalen).

Med den begrænsede tid til arbejdet i 2011, har kommunerne i Hovedstaden besluttet i højere grad at arbejde på at udvikle samarbejdet om det specialiserede socialområdet og specialundervisningen i aftalerne for 2013.

Denne første udviklingsstrategi for kommunerne i Hovedstaden baserer sig derfor på det udviklingsarbejde der har været sammen med Region Hovedstaden op mod Rammeaftale 2011, om at redefinere målgrupperne i rammeaftalen.

Specialundervisningsområdet er ikke omfattet af lovændringen for så vidt angår aftalen for 2012. Det indebærer, at regionsrådene er ansvarlige for koordineringen af rammeaftalerne på specialundervisningsområdet indtil en lovændring foreligger. Dette udkast til udviklingsstrategi omfatter også specialundervisningsområdet og er udarbejdet efter administrativ aftale med Region Hovedstaden.

Udviklingsperspektiver for samarbejdet mellem kommunerne

I det følgende er oplistet en række forskellige emner, der foreslås at blive behandlet i arbejdet med rammeaftale 2013. Det foreslås, at arbejdet med rammeaftale 2013 og de forskellige emner starter op allerede i 2011.

Indsnævring af rammeaftalen. Arbejde videre med at definere hvad rammeaftalen skal omfatte, så den omfatter de områder, hvor der er en reel grund til mellemkommunal koordination. Det skal være med til at sikre, at arbejdet fokuserer på det rigtige.

Videreudvikling af styringsaftalen. Styringsaftalen er ikke en statisk størrelse. De første år har takstaftalerne haft fokus på dels hvordan man beregner takster og dels at finde det ”rigtige” udgiftsniveau. Det skal i øvrigt defineres hvad styringsaftalen omfatter. Hvis rammeaftalen kun omfatter de mest specialiserede tilbud, vil der være masser af tilbud der ikke er med, men hvor kommunerne køber og sælger pladser hos hinanden. Men der kan være et godt rationale i at styringsaftalen også omfatter disse tilbud.

Sammenhæng mellem udviklingsstrategi og styringsaftale. Tidligere har de to ting været adskilt i Region Hovedstaden. Fremadrettet foreslås de, at hænge tættere sammen og være forankret i samme styre/koordinationsgruppe. Det giver mulighed for i højere grad at tænke en sammenhæng mellem udviklingen på det faglige område og takst/udgiftsudviklingen. Med tiden vil nogle tilbud udvikle sig i retning af en mere krævende brugergruppe, mens det modsatte vil være tilfældet for andre tilbud. Det bør dog understreges, at målet med dette ikke må blive at udgifterne kommer til at stige.

Niveau for regulering. Et de væsentlige emner i styringsaftalerne vil være niveauet for regulering af tilbuddene og dermed deres takster. Hvor stor fleksibilitet skal der være i tilbuddene og ikke mindst hvor stor frihed skal der være til at fastsætte individuelle takster og ikke mindst at få taget en drøftelse af i hvilket omfang området skal været stærkt styret eller baseret på en markedstænkning.

Incitamentsstruktur. Styringsaftalen skal have en indbygget incitamentsstruktur, der sikrer at kommunerne tilbyder det bedst mulige tilbud den lavest mulige pris. Det indebærer, at udbyderkommuner også skal have et incitament til at gennemføre besparelser og effektiviseringer. Herudover bør det defineres klart, i hvilket omfang rammeaftalen er bindende for udbudskommunerne.

Gennemsigtighed i tilbuddene. I forlængelse af diskussionerne om tillægstakster mv. er det væsentligt, at det mere gennemskueligt, hvad der er omfattet af tilbuddenes basistakster. Derfor foreslås, at der arbejdes videre med at definere standardbeskrivelser for tilbuddene. Formålet er, at det bliver tydeligt, hvad man køber og hvad man ikke køber. Det vil være en fordel for både købere og sælgere, hvis der er langt større gennemskuelighed i taksterne. Formålet er dog ikke at tilbuddene skal være mindre fleksible.

Samarbejdsformer for nye tilbud. Hvordan kan der oprettes nye tilbud, hvis rammeaftalens udviklingsdel peger på det? For den enkelte driftskommune ligger der en stor økonomisk risiko ved at påtage sig opgaven med at oprette en ny institution eller udvide en institution markant. Der skal investeres i bygninger og ansættes personale mv. med risiko for, at der er tomme pladser. Dette indebærer en risiko for, at det kan være svært at få oprettet nye især mere specialiserede tilbud. På den baggrund er det nærliggende at der arbejdes med forskellige modeller for oprettelse af tilbud. Ofte bliver der nævnt mellemkommunale driftsfællesskaber, men hvilke andre modeller findes der for at skabe et incitament for oprettelsen af disse tilbud?

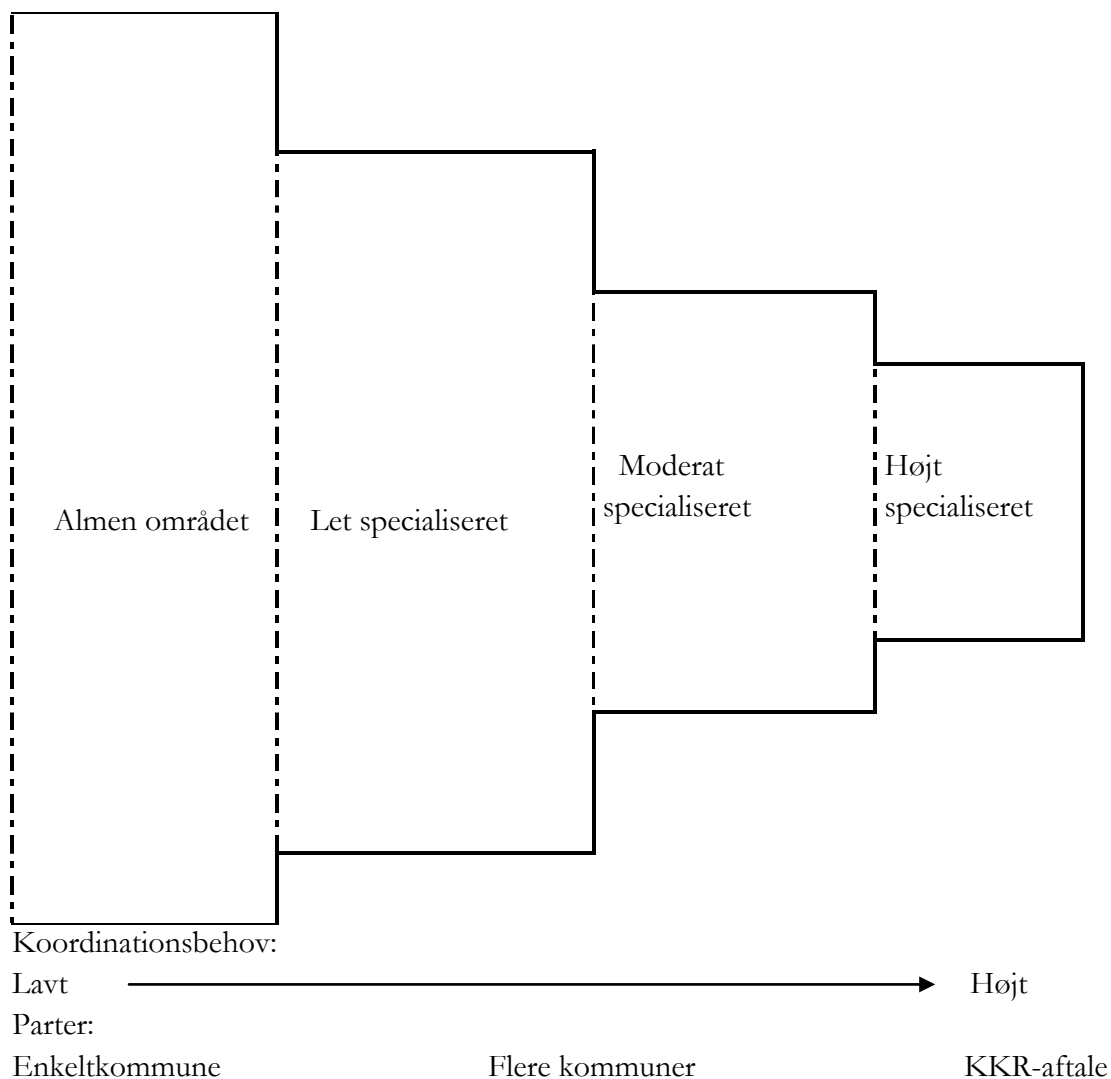
Afgrænsning af tilbud

Udviklingsstrategien for 2012 baserer sig som nævnt i indledningen på den afgrænsning som blev udviklet sammen med Region Hovedstaden til rammeaftalen for 2011. Afgrænsningen betyder at strategien koncentrerer sig om tilbud til borgere med de mest komplekse og specielle behov og som kræver et stort befolkningsunderlag for at tilbud kan drives rentabelt.

Udviklingsstrategien rummer således de højt specialiserede tilbud og tilbud, som kræver et stort befolkningsgrundlag og bruges af mange kommuner. Aftalen rummer også højt specialiserede enheder, som organisatorisk drives sammen med mindre specialiserede tilbud. For at opfylde lovgivningens krav, er alle regionsdrevne tilbud medtaget i aftalen.

Det er således koordinationsbehovet, der afgør om et tilbud er omfattet af aftalen. Den samlede tilbudsvifte kan illustreres med følgende figur:

Figur 1

Koordineringen af de almene og de let specialiserede tilbud sker i den enkelte kommune. Koordineringen af de moderat specialiserede tilbud sker i mindre grupper af kommuner, da de ofte benyttes af nabokommuner. De højt specialiserede tilbud koordineres i udviklingsstrategien.

De højt specialiserede tilbud er kendetegnet ved

- En lille målgruppe og/eller behov for et særligt, højt fagligt specialiseret tilbud
- For at opretholde og udvikle tilbuddet er der behov for et større geografisk område end en klynge af nabo kommuner. Der kan i særlige tilfælde være behov for at bevæge sig udover regionens grænser (lands- og landsdelsdækkende tilbud)
- Tilbuddenes opgave inden for denne gruppe er, at der her er tale om en specialiseret specialpædagogisk/-behandlingsmæssig indsats i tilknytning til den basale omsorgs- pleje- og støttefunktion

En nærmere uddybning af kendetegn ved denne tilbudsgruppe er

- Det enkelte tilbud har et ”kundegrundlag” i et større geografisk område end det lokale kommunesamarbejdet omfatter
- Den enkeltes problemstilling er sjældent forekommende
- Den enkelte har kontakt med flere offentlige sektorer eller specialister, ex. sygehussektor (somatisk eller psykiatrisk) og kriminalforsorg. Behovet for tværfaglighed er stort
- En midlertidig tilstand, der kræver specialindsats
- Flere samtidige funktionsnedsættelser
- Den individuelle daglige behandling/støtte kræver specialviden
- Der stilles store krav til tilbuddenes evne til at rumme aparte eller udadreagerende adfærd
- Behov for særforanstaltning eller enkeltmandsprojekt
- De konkrete tilbud omfattet af udviklingsstrategien kan ses i bilaget til rammeaftalen, som offentliggøres på KKR Hovedstadens hjemmeside.

Særlige udviklingstemaer i 2012

Der er udmeldt et tema fra socialministeren som skal indgå. Kommunerne kan desuden drøfte hvilke andre tværgående temaer, der kan være behov for at sætte fokus på i 2012.

Enkeltmandsprojekter – dyre særforanstaltninger

Temaet er udmeldt af ministeren som særligt tema. Allerede i Hovedstadens rammeaftale for 2011 blev området dog udpeget som særligt udviklingsområde. Der er derfor i foråret 2011 udarbejdet en rapport om erfaringerne med de nuværende enkeltmandsforanstaltninger på det specialiserede socialområde.

Rapporten har fokus på de dyre foranstaltninger over 2 mio. kr. om året. Rapporten opgør at der i foråret 2011 er 52 enkeltmandsforanstaltninger af denne type, som medfører en samlet udgift på 152

mio. kr. for kommunerne under et. Gennemsnitsprisen er 2,9 mio. kr. pr foranstaltning afspejler det hyppigste prisinterval mellem 2 og 3 mio. kr., men prisniveauet svinger mellem 2 og 6 mio. kr. pr år.

Konklusionen i rapporten er, at 30 ud af de 52 tilbud er etableret som satellitter til en moderinstitution. Dette svarer til anbefalinger fra flere sider, fordi det fremmer livskvalitet og udvikling hos borgeren samt et fagligt og godt arbejdsmiljø for personalet.

Det dominerende billede er at kommunerne ikke har haft vanskeligheder ved at finde et relevant tilbud til borgeren, og at der derfor ikke er behov for at oprette hverken specialteam til rådgivning af kommunerne eller et fælles akutberedskab. Samtidig har 12 kommuner tilkendegivet at de har mulighed for umiddelbart at oprette særforanstaltninger inden for børn med handicap, børn med socialpsykiatriske diagnoser, voksen med handicap eller voksne med socialpsykiatriske diagnoser.

Enkelte kommuner har haft vanskeligheder med at finde tilbud til en borger, ligesom flere kommuner nævner at hjemtagning af handlekommune-forpligtelsen kan ændre billedet.

Det anbefales derfor, at der ikke umiddelbart iværksættes fælles tiltag, men at området følges tæt i 2012.

På specialundervisningsområdet findes tilsvarende en række højt specialiserede tilbud, kaldet ”solisttilbud”. Der har siden 2006/2007, hvor den koordinerede visitation til specialundervisningen på tværs af netværkene blev indført, været elevgrupper, der kun meget vanskeligt kunne findes egnede undervisningstilbud til.

Det er vurderingen, at der fortsat vil være elevgrupper, hvis undervisning man udelukkende vil kunne løse på tværs af netværk. Elever med flere diagnoser og komplekse vanskeligheder er blandt disse grupper, og en mindre del af disse elever er karakteriseret ved, at de ikke magter at blive undervist sammen med andre elever.

Styregruppen for KFS (den Koordinerende Funktion for Specialundervisning) har på opfordring fra flere kommuner, ønsket at der drøftes en fælles stillingtagen til problematikken omkring et stigende antal solisttilbud. Karakteriseringen og definitionen af elever i et solisttilbud synes på baggrund af meldinger fra skolerne at være individuelle og lokale, og betalings- og takstmæssigt er der store forskelle på, om og hvordan en takst udregnes.

KFS Styregruppe har helt aktuelt lagt op til at den samlede direktørkreds drøfter muligheden for en afklaring i forhold til en fælles fortolkning og en mere entydig takstfastsættelse for tilbud af denne karakter.

Tilbud til senhjernekadede

Hjerneskodeområdet har været i fokus i foråret 2011, og det anbefales derfor, at kommunerne udpeger hjerneskodeområdet som et særligt udviklingstema for 2012, herunder med en øget koordinering mellem den sundhedsfaglige indsats og den socialfaglige indsats.

Udviklingstendenser – behov for regulering af antal pladser

Flere kommuner oplever, at det er svært at finde tilbud, der kan rumme borgere med komplicerede, multiple diagnoser, både inden for voksenområdet og børne/ unge-området. Tilbuddene er opbygget efter de gængse målgrupper, hvilket ikke altid modsvarer behovene hos den enkelte borger. Det efterlyses, at tilbuddene i højere grad bygges op efter den indsats, der skal iværksættes frem for efter diagnoser.

Region Hovedstaden har tilkendegivet, at den gerne indgår i tilvejebringelsen af nye tilbud til små målgrupper og målgrupper med komplekse behov.

Børn og unge

På området børn og unge indgår få specialbørnehaver, døgntilbud, aflastningstilbud samt klub og undervisningstilbud tilknyttet døgntilbuddene. Kendetegnede for tilbuddene er, at der er tale om højt specialiserede tilbud til børn og unge med:

- Autisme
- Psykisk funktionsnedsættelse
- Fysisk funktionsnedsættelse/ erhvervet hjerneskade
- Sindslidelser

Endvidere indgår de sikrede afdelinger i rammeaftalen.

Øvrige tilbud koordineres af driftskommunen alene eller i fællesskab med nabokommunerne.

På alle områder inden for børn og unge-området viser de kommunale redegørelser, at der stabilitet i udbud af pladser i rammeaftale perioden 2011-2014.

For børn- og ungeområdet er det særligt på døgntilbud til sindslidende, at der må forventes et fremtidigt efterspørgselspres. Det blev i 2011 vurderet, at der ikke er et klart behov for at etablere flere pladser til unge psykisk syge. Der kan være behov for at se på tilpasning af de eksisterende voksentilbud, så de også kan modtage unge fra 16-17 års alderen og give dem et tilbud i den tidlige voksenalder.

For døgntilbud og aflastningspladser til handicappede børn er det inden for autismeområdet, at kommunerne har forventning om øget efterspørgsel. Flere kommuner har i de senere år peget på, at de oplever en fortsat stigning i antallet af børn og unge med komplekse problemstillinger inden for autismespektret, tourette og ADHD. Der er stigende vanskelighed med at finde egnede tilbud til denne målgruppe.

En række kommuner finder, at udbuddet af aflastningspladser ikke er fagligt tilstrækkeligt. Kommunerne oplever desuden, at taksten for de eksisterende pladser er steget, blandt andet som følge af ekstra betaling for at matche tilbuddet til borgernes behov.

På specialbørnehaveområdet spores et fald i efterspørgslen efter pladser til psykisk udviklingshæmmede. Kommunerne peger på, at flere børn bliver inkluderet i normalbørnehaverne. Der må forudses behov for kapacitetstilpasninger.

Kommunerne vurderer ikke, at der er behov for yderligere akuttilbud på døgnområdet til børn og unge med handicap eller sindslidelse.

Sikrede afdelinger

Der er en stigende efterspørgsel efter sikrede pladser i rammeaftaleperioden bl.a. som følge af sænkning af den kriminelle lavalder. I rammeaftalen for 2011 blev der indarbejdet en midlertidig udvidelse af kapaciteten med 4 midlertidige pladser fra 2010 fordelt med 2 pladser i Københavns Kommune og 2 pladser i Region Hovedstaden, Sølag. Københavns Kommune har i 2011 oplevet et markant fald i efterspørgslen med deraf følgende tomme pladser på de sikrede institutioner. Kommunen har derfor besluttet at beholde antallet af sikrede pladser på de eksisterende 18 pladser.

Det er holdningen, at virkningen på efterspørgslen som følge af sænkningen af den kriminelle lavalder og de øvrige initiativer, herunder en ændret finansieringsform, skal have lov til at slå igennem, inden det kan vurderes, om der er behov for yderligere pladser.

Voksne med handicap

På området voksne med handicap indgår alene de regionsdrevne dagtilbud efter § 103 beskyttet beskæftigelse, som er organiseret sammen med et botilbud, dagtilbud efter § 104 Aktivitets- og samværstilbud, § 107 Midlertidige botilbud og § 108 Længerevarende botilbud. Tilbuddene er målrettet personer med autisme, psykisk funktionsnedsættelse og fysisk funktionsnedsættelse. Tilbud oprettet efter § 185 stk. 4 lov om almene boliger og som indholdsmæssigt svarer de længerevarende botilbud er medtaget under ”§ 108 længerevarende botilbud”.

På dagtilbudsområdet forventes stigende efterspørgsel efter aktivitets- og samværspladser. Sammenholdt med den høje belægning peger det på behov for yderligere pladser/tilbud på området. Brøndby kommune forventer i 2012 at udbyde yderligere 1 plads inden for beskyttet beskæftigelse og 15 samværs- og aktivitetspladser.

Kommunerne forventer også stigende efterspørgsel efter botilbudspladser. Det er kommunernes vurdering, at den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse til personer, der ikke kan benytte det almindelige uddannelsessystem, medfører ønske om egen bolig/botilbud i en yngre alder end tidligere. Det vil i de kommende år øge behovet for at etablere flere botilbud og udvide bostøtten i egen bolig. Udbuddet af pladser er stabilt og belægningen har de senere år været høj. Primo 2012 opnormerer Gladsaxe Kommune med 9 botilbudspladser inden for autismeområdet.

Behovet for enkeltmandsprojekter til denne målgruppe behandles særskilt.

Der er behov for flere pladser til udviklingshæmmede med dom til sikret institution. Det forventes, at der på landsplan vil blive arbejdet med denne problemstilling for at sikre den nødvendige kapacitet.

Rudersdal Kommune er ankerkommune for Samrådet for domfældte udviklingshæmmede i Region Hovedstaden. Rådet udgiver en årlig beretning. I 2010 var 22 kommuner tilknyttet samrådet, som har som opgave at give rådgivning om foranstaltninger for udviklingshæmmede borgere.

Voksne sindslidende

På området voksne sindslidende indgår de regionsdrevne dagtilbud efter § 103 beskyttet beskæftigelse, dagtilbud efter § 104 Aktivitets- og samværstilbud, § 107 Midlertidige botilbud og § 108 Længerevarende botilbud i rammeaftalen. Tilbuddene er målrettet personer med svære sindslidelser, dobbeltdiagnoser, aparte eller truende adfærd samt kriminalitet og foranstaltningsdomme. De tilbud, der indholdsmæssigt svarer til de længerevarende botilbud, men er etableret efter almenboligloven, indgår ligeledes.

Dagtilbudsområdet udviser stor stabilitet i udbud og efterspørgsel efter pladser i rammeaftaleperioden. For både ”beskyttet beskæftigelse” og ”aktivitets og samværstilbud” vurderer regionen, at der er balance mellem udbud og efterspørgsel. Dette understøttes af, at kommunerne tidligere har angivet, at der ikke er ventelister til områderne.

Der er ikke et entydigt billede af kommunernes forventning til den fremtidige efterspørgsel efter botilbudspladser. Således er der flere kommuner, der forventer fald i efterspørgsel som følge af omlægning af indsatsen til støtte i egen bolig eller dagtilbud, mens andre kommuner forventer en stigende efterspørgsel. På botilbudsområdet har der været høj belægning. Pladstallet er nogenlunde stabilt i rammeaftaleperioden. I 2013 tages yderligere 12 botilbudspladser og 20 dagpladser på det regionsdrevne tilbud Lunden i Brøndby Kommune i brug til sindslidende med svære misbrugs og adfærdproblemer. Nybrogård i Gladsaxe nednormeres med 12 pladser ultimo 2012. Samlet vurderes der at være en mindre underkapacitet på området.

Behovet for enkeltmandsprojekter til denne målgruppe behandles særskilt.

Kommunerne vurderer ikke, at der er behov for at etablere fælles akutberedskab på dette område. Der peges på, at akutte behov for tilbud kan opstå i forbindelse med pludselig udskrivning fra de psykiatriske centre. Med samarbejdsaftalerne mellem de enkelte kommuner og de psykiatriske centre som led i sundhedsaftalerne er der skabt et redskab for samarbejde om den gode udskrivning. Med det øgede fokus på anvendelsen af disse samarbejdsaftaler vurderes behovet for akut indsats at kunne reduceres.

Der har tidligere været fokus på personer med svær psykisk sygdom, der ”pendler” mellem ophold i botilbud og indlæggelse på psykiatrisk center, med en påpejning af behovet for at forbedre de højt specialiserede socialpsykiatriske botilbuds evne til også at håndtere de sindslidendes misbrugsproblemer. Særligt Københavns arbejder med denne problemstilling.

Misbrug

Redegørelserne fra kommunerne og dialogmøderne viser en klar tendens til at mange kommuner allerede har hjemtaget eller er ved at hjemtage store dele af behandlingsopgaven. Det gælder især udredning og social opfølgning. Hjemtagningen er dels begrundet i ønske om tættere forankring af misbrugsindsatsen i kommunens sociale og beskæftigelsesindsats, dels stærkt stigende priser på visse

misbrugscentre og manglende fleksibilitet i forhold til at få leveret ydelser svarende til kommunens ønsker.

Billedet af den forventede efterspørgsel er ikke helt entydigt. Således peger en række kommuner på fald i forventet efterspørgsel efter ambulant og dagbehandling. Her overfor står at et lignende antal kommuner forventer stigende efterspørgsel efter ambulantbehandling. Det er formodningen, at dette afspejler opdelingen af kommuner i dem der har/står over for at hjemtage, og de kommuner, der klart tilkendegiver, at de også fremadrettet vil benytte tilbud i rammeaftalen.

Det er vurderingen, at der er behov for at få indkredset, hvilke kerneydelser et stort antal kommuner på sigt ønsker at købe på centrene og få centrene gearret til denne leverance. Sker det ikke betyder det let en underminering af centrene driftsgrundlag og dermed lukning, hvor en række kommuner vil stå med vanskeligt løsbare problemer ikke mindst på den lægelige del af stofmisbrugsbehandlingen. Tilbuddene tilpasser løbende kapaciteten med inddragelse af de berørte kommuner.

Der udestår fortsat en opgave med at sikre, at hjemkommunen hurtigt inddrages i planlægningen af hjemløses udslusning fra forsorgshjem og at regninger fremsendes månedsvis.

Kommunikationscentre

Visitationsaftalen vedr. kommunikationscentre videreføres i 2012. Aftalen er indgået i tidligere rammeaftaler. Det løbende samarbejde aftales konkret mellem de enkelte kommuner og de enkelte centre.

Tidligere års markante fald i efterspørgslen er afløst af en mere stabil efterspørgselsudvikling. Også her er vurderingen, at der er behov for at få indkredset, hvilke kerneydelser et stort antal kommuner på sigt ønsker at købe på centrene og få centrene gearret til denne leverance. Sker det ikke betyder det let en underminering af centrene driftsgrundlag og dermed risiko for lukning.

Specialundervisning

Omkring specialundervisning forventes fortsat faldende efterspørgsel. Tidligere års fald i efterspørgslen ser således ud til at fortsætte. Også her er vurderingen, at der er behov for at få indkredset, hvilke kerneydelser et stort antal kommuner på sigt ønsker at købe af specialundervisningstilbud og få undervisningstilbuddene gearret til denne leverance. Sker det ikke, betyder det let en underminering af tilbuddenes driftsgrundlag og dermed risiko for lukning.

Stort set al specialundervisning til sindslidende og værkstedsbrugere drives af kommunerne selv og er afviklet på de egentlige specialundervisningscentre.

Koordinering af lands og landsdelsdækkende tilbud

De mest specialiserede lands- og landsdelsdækkende tilbud anvendes tværregionalt, og de fem KKR skal derfor sikre indbyrdes koordinering af tilbuddene. Formålet med koordineringen er at sørge for, at der til stadighed er det nødvendige antal pladser på landsplan, samt at regionerne gensidigt kan aflaste hinanden.

Tilbuddene udgøres af specialundervisningstilbud, sociale tilbud og sikrede afdelinger til unge. Målgrupperne til tilbuddene er fysisk og psykisk handicappede, herunder syns- og/eller hørehandicappede.

Der vil blive udvekslet oplysninger om den forventede efterspørgsel på de lands- og landsdelsdækkende tilbud.

Botilbud med over 100 pladser

I henhold til lov om social service skal rammeaftalen indeholde konsekvenser af de udviklingsplaner, om driftskommunerne er forpligtet til at udarbejde for botilbud med mere end 100 pladser.

I Hovedstaden vil de relevante kommuner blive bedt om at udarbejde planer, som herefter vil blive fulgt op.